

sovint va conservar germanismes frànics esvanits aviat en francès. No és segur que l'it. *fornire* (que es descabdellà cap a la idea de 'finir, acabar') sigui autòcton: la forma verament genuïna allà sembla ser *frum-miare*.

El canvi fonètic, en català, de *fromir* a *formir* és de tipus corrent, compareu *formet* de FRUMENTUM, i el nom de *Formiguera* de Capcir, que, com vaig demostrar en la *Misc. Fabra* (p. 123; E. T. C. I, 51-3), prové del NP germ. FRUMIGAR: les documentacions més antigues d'aquest NL són *Fromigueria* a. 900, i *Frumigera* 1131, si bé encara ho és més l'acta de Consagració de l'església de la mateixa vila, on també trobem *Fromiguaría* (al costat de *Formiguaría*, segons Molinier, *Hist. de Llçd.* II, prova 184); d'altra banda *FRUMIC > *Collformic* i *Castellformit*, *Pratformiu*, *Vilaformiu*, mossàrab arag. *Formiche* (Terol).

En la nostra llengua, una segona etapa de l'evolució fonètica conduí de *formir* a *fornir*, per dissimilació de labials, de la qual hi ha diversos exs. idèntics: hem vist a l'article FORMIGA la gran extensió de la variant dissimilada *forniga* en català i altres llengües romàniques; l'antic PODIUM FRUMICI va donar *Puiforniu* en català (E. T. C. I, 51). En llengua d'oc FREMERE apareix avui dissimilat en *ferni* (Ronjat, veg. la cita en FORMIGA), si bé Mistral ho ha mantingut com a *frenè* en la seva llengua literària: «E coume, ansin, dins sa bressolo, / la bello enfant se descounsolo, / lou sen brulant de fèbre e d'amour *frenissènt* / ---», *Mireio* (VIII, 6.3). No cal, doncs, recórrer a la influència de WARNJAN per explicar *fornir* (com suggeria Moll, AORBB II, 46), i fins en italià és ben dubtós que a la *n* de *fornire* vagi contribuir una contaminació de *finire*: Bertoni (ARom. II, 353) ho nega i s'até a la dissimilació.

No constitueix un avenç la nova etimologia proposada per Gamillscheg (*Rom. Germ.* I, 224), que suposa que *formir* vingui de FRUMJAN, però *fornir* d'un fràncic *FRONJAN (=al. *fröhnen* 'treballar obligadament a profit del senyor'), per més que l'hagin acceptada M-L. (REW, 3531a) i Rohlf's (ASNSL CLXVI, 315): perquè en primer lloc el matís espacial d'aquest verb no es descobreix en romànic enlloc, i és ben inversemblant i constitueix una complicació innecessària aquesta coincidència de dos mots germànics independents: la successió cronològica de *fromir* i *fornir* en català, i en llengua d'oc, prova que realment tot és u i una sola paraula. He deixat en l'article FORNIR del DECH i DCEC alguns detalls secundaris que avui em semblen haver perdut ja actualitat.

DERIV.: *Forniment* en la variant arcaica *fromiment* el veiem ja a mJ, S. XI: en un doc. de Guissona datable d'entre 1036 i 1079, que sembla usar-lo en un sentit com 'batalla singular' (<'proesa guerrera?>): «ipsa batalla similiter jakescat et feneschat per exvacuatio scripture, et ipso die que metrant illorum cava<1>lors in poteste de ipsos omnes qui-n faciant ipsa batalla, dicat ipso episcopo si pharan el<s> primers ipso *fromiment* o-l recludirà de Remon Gonball», PPUjol (*DocsVgUrg.* I, 17); 'ormeig, proveïment': «si alguna

persona farà fer nau --- e, a ops de la construcció de aquella nau o leny o barca, comprarà fusta, stopa, clavo, cotons, àncores e altres *forniments* e exàrcies», *Consolat* (ed. Moliné, p. 204); *furniment* en documents de 1360 i 1390 (*AlcM*). *Desfornit*. *Fornitura*.

Fórnol, V. *forn* *Fornygir*, V. *furgar* *Foroit*, variant de *forait* també a Àncu (< *forayit* = *foragit* de *foragitar*) amb o segurament per influència del llatíisme *introit* *Forqueig*, *forquejar*, *forqueta*, *forquill*, *forquilla*, *forquillar*, *forquillejar*, *forquilleta*, *forquilló*, *forquina*, V. *forca* *Forra* 'gruix', V. *folro* *Forra* 'estèril', V. *forro* *Forradura*, V. *folrar* *Forrell*, V. *forrellat* *Forrament*, *forra*, V. *folrar* *Forrar* 'avor-tar', V. *forro*

+FORRAS, 'ocell semblant a l'esperver', de l'àrab *horr* amb sufix català. □ 1.ª doc.: 1928, Sagarra.

Per a la demostració i detalls de l'etimologia bastarà remetre a la meua nota de *EntreDL* III, 101 (i DCEC ALFERRAZ).

Forrat, *forratge*, V. *folrar* *Forratge*, *forratjar*, V. *faratge* *Forre*, V. *forro* *Forrei*, *forreiat*, V. *forrellat* *Forrejar*, V. *faratge* *Forrell*, V. *forrellat*

FORRELLAT, de l'antic *ferrollat*, derivat de *ferroll*, encara avui usat dialectalment, que és alteració de *verroll* per influència de *ferro* (cf. cast. *cerrojo*, alterat per influència de *cerrar*); *verroll*, igual que el fr. *verrou*, l'oc. *verrolh* i altres formes romàniques, suposen un ll. vg. VERRÜCÜLUM, que probablement és una modalitat de VERÜCULUM, diminutiu de VERU, i aquest sembla ser el mateix que el ll. clàssic VERU 'ast', 'dard', per comparació de forma. □ 1.ª doc.: *forrellat*, fi segle XIII; *ferrollat* i *forrollat*, S. XIV; *forrell* i *forroll* apareixen sovint en el XIV i ja el 1267 (si bé no està ben comprovat si sempre es tracta d'un *forrellat*).

«Tancaren les portes de l'aram, ab los *forelats* del ferre, i e les clausirens», *VidesR*, f° 92r1 traduïnt «ostia aenea cum vectibus ferreis clauserunt» (244.4): l'equivalència llatina més aviat sembla correspondre a 'bernat, travessa de ferro que barra una porta', que no pas a un *mer forrellat*, i això mateix sembla deduir-se del *Testament d'En Serradell* (infra). En canvi en Muntaner és clar el significat modern: «que lexassen les portes obertes, e les claus als *forrellats* e anassen-se-n», § 184 (Casac. v, 67.17; ed. Bof., p. 349); «en la mort de Jesucrist los *forrellats* de infern e les portes d'aquell eren totes ubertes e trencades», BOliver (*Excitatori*, NCL., 163); «los majors ja venien ab la porta tanquada ab lo *forrellat* de supèrbia --- e axí venien les filaneress e entrava aquella llum en elles», «com devien ésser rovellats los *forrellats*», StVicentF (*Quar.*, 227.81; *Serm.* I, 54.2); «que algun hom strany o privat, de qualsevol grau, stament o condició si<a>, no gos de nits arrenchar als uns anells, *forrellats* ne altres tanchadures de portes», ban barceloní, de la col·lecció de l'Arx. Municipal, sèrie anys 1401-09, f° 69v; «d'aquell covent --- los tancadós / e los gafets / huy són des-